

Talousvaliokunta

Lausunto

Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen - nykytila ja kehittämistarpeet

Suomen Luontopaneeli kiittää lausuntopyynnöstä koskien: Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen - nykytila ja kehittämistarpeet. Luontopaneeli on tutustunut tähän selvitykseen sekä talousvaliokunnan tarkistusvaliokunnalta saamaansa lausuntopyyntöön.

Luontopaneelin lausunto koskee selvitystä ja havaintoja yleisesti Luontopaneelille lähetetyistä lausuntopyynnöistä, eikä erittele talousvaliokunnalta tai muilta valiokunnilta saatuja lausuntopyyntöjä.

Luontopaneeli yhtyy laajassa selvityksessä esiin nostettuihin ongelmakohtiin ja korostaa, että erityisesti monimuotoisuuskadon ja ilmastonmuutoksen edetessä luontovaikutusten arviointiin on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, sen vaikeudesta huolimatta.

Selvityksessä nostettiin esiin ongelmat luontovaikutusten tunnistamisessa ja vaikutusarviointien tekemisen asiantuntijapuute, joka korostuu yksittäisten lainvalmistelijoiden kohdalla sekä ministeriöissä, joissa luontoasiantuntemusta ei ole. Luontopaneelin suunnasta katsoen on ollut selvää että esityksien luontovaikutuksien arviot ovat olleet melko pinnallisia. Luontopaneeli katsoo myös suureksi ongelmaksi sen, että luontovaikutuksia todetaan helposti olevan isoilla hankkeilla, muttei nähdä normaalien yhteiskunnan toimintojen luontoa nakertavaa vaikutusta. Myös välillisten vaikutusten havaitsemiseen ja arviointiin tulisi panostaa nykyistä enemmän. Välittömiä tai välillisiä negatiivisia ympäristö-, biodiversiteetti- tai ilmastovaikutuksia havaittaessa tulisi arvioinnissa myös aina arvioida miten lainsäädäntöhankkeessa on otettu huomioon haitallisten vaikutusten vähennyskeinot ja esimerkiksi luontohaittojen kompensointi luonnolle.

Monimuotoisuuskadon suunnan kääntämiseksi ja ilmastonmuutoksen pysäyttämisen kannalta olisi tärkeää, että asiantuntijuutta käytettäisiin hyväksi jo aikaisessa valmistelun vaiheessa. Monet hankkeet ovat jo lausuttaessa niin pitkällä, että parhaankaan asiantuntijalausunnot eivät niitä enää muuta, vaikka muutoksille olisi selvästi tarvetta. Erityisesti tämä korostuu Suomen kannoissa komissiolla, joihin luontopaneeli katsoo kokemuksensa perusteella, olevan haastavaa vaikuttaa

lausuntovaiheessa. Positiivisena kokemuksena ja poikkeuksena mainittakoon avohakkuut historiaan aloitteen käsittely (MmV), jossa luontopaneelilla on ollut mahdollista antaa asiantuntemustansa käyttöön jo hyvin aikaisessa vaiheessa.

Luontopaneelin mielestä asiantuntijoita voisi käyttää useammassakin valmistelun vaiheessa: 1) kun mietitään onko ympäristövaikutuksien selvittämiseen tarvetta ja missä laajuudessa vaikutuksia tulisi selvittää, 2) kun ympäristövaikutuksia arvioidaan ja 3) kun tarkistetaan / lausutaan siitä onko vaikutukset otettu riittävästi huomioon.

Suomen Luontopaneeli on tehnyt erityisesti kohdan 3 lausumisia. Laajakantainen ympäristöosaaminen korostunee kuitenkin jo vaiheessa 1, kun mietitään mahdollisia selvityksen suuntia tai sitä tarvitseeko luontovaikutuksia selvittää, ja ovatko vaikutukset suoria, välillisiä vai syntyykö pienimuotoisia luontovaikutuksia, jotka normaalisti jätetään huomiotta, niin paljon että niiden yhdysvaikutus muodostuu lopulta suureksi.

Tämä vaihe on myös nimetty selvityksessä aikaavieväksi vaiheeksi, jota voisi virtaviivaistaa sillä, että asiantuntijoiden mielipidettä kysytään matallalla kynnyksellä esimerkiksi potentiaalisista vaikutuksista, joita voitaisiin valmistelussa tarkastella tarkemmin. Kun tarve ja aiheet on määritetty tarkemmin, kevenee myös valmistelijan työ oleellisesti.

Selvityksessä mainittiin myös mahdollisuus käyttää ulkopuolista tahoa selvitysten tekoon varmistamaan tiedon välittyminen valmisteluprosessiin vääristymättä. Ympäristöselvityksissä luontainen suunta on ollut valtion tutkimuslaitosten SYKEN ja LUKEn asiantuntemuksen käyttäminen. Luontopaneeli katsoo, että myös riippumattomien tiedeyliopistojen tarjoamat mahdollisuudet asiantuntijatyöhön kannattaisi ottaa laajemmin huomioon.